

השוואת שיטת גידול טרכליום בסינגלים מול קיטום בערבה

צוברי גבי, כרמי שלומית – מו"פ ערבה

איתן שלמה – שה"מ

הקדמה

בשיטת גידול הטרכליום הנהוגה היום קוטמים המגדלים את השתילים כחודש לאחר השתילה, כך עולים ענפי הפריחה שנקטפים במהלך החורף והאביב. המגדלים ההולנדים שותלים לעומד סופי, לא קוטמים. כל שתיל פורח ובגמר הקטיף מנקים ושותלים שוב, כך כשלושה מחזורים בשנה. בשנה שעברה החלו מגדלים לשתול טרכליום בעומד גבוה בשיטה ההולנדית מתוך מטרה לקצר את משך הגידול ולהספיק לקטוף גל נוסף בעונה. או אפילו לבצע שתילה נוספת. השתילים המשמשים לשתילת סינגלים הנם שתילים צעירים וקטנים יותר משתילים ששימשו עד כה לקיטום ועומד השתילה גבוה יותר. בניסוי זה ביקשנו לבחון האם קיים יתרון גידולי בשיטה ההולנדית ע"פ השיטה הקיימת, יתרון שיצדיק כלכלית מעבר זה.

ניסוי 1

מהלך הניסוי

שתילים של הזן לייק סופריור נשתלו בתחנת יאיר בחממה בשלושה מועדי שתילה, 11/6/99, 30/6/99 ו-2/8/99. בכל מועד נשתלו שתילים בגוש קטן (2 סמ"ק) בני 7 שבועות מול שתילים בגוש רגיל (17 סמ"ק) בני 11 שבועות. השתילים הוכנו במשתלת חישתיל. עומד שתילת הסינגלים היה 80 למ"ר ועומד השתילים לקיטום (הגדולים) היה 30 למ"ר. הניסוי נערך בשלוש חזרות. השתילים הגדולים נקטמו ב-20/7/99, 3/8/99 ו-21/9/99 בהתאמה. רשתות הצל הוסרו בהדרגה עד תחילת אוקטובר. תאורה הופעלה ב-29/9/99.

תוצאות

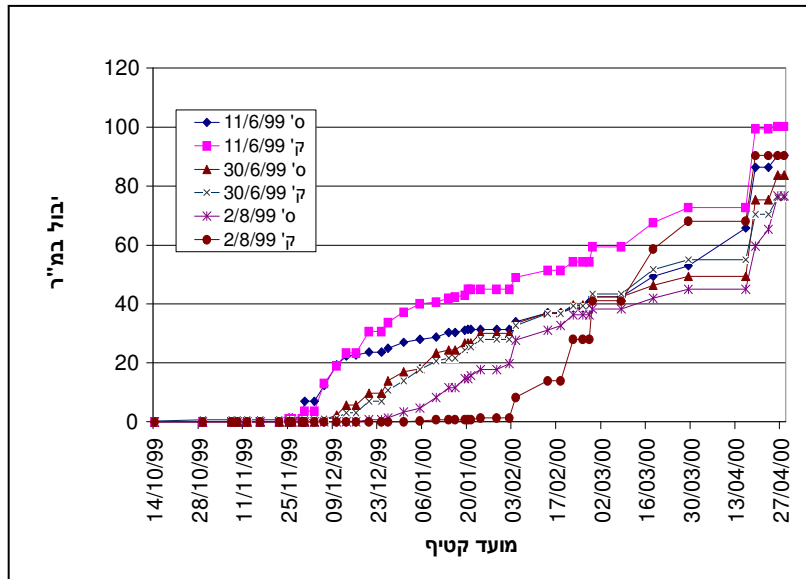
תחילת קטיף

במועד שתילה ראשון 11/6/99 ובמועד שתילה שני 30/6/99 מועד תחילת הקטיף היה זהה בצמחים שנקטמו ובצמחים שגודלו כסינגלים. במועד שתילה שלישי 2/8/99 נקטפו גבעולי פריחה בסינגלים כחודש לפני הצמחים שנקטמו. ניתן ליחס חלק מהפער הזה למועד הקיטום המאוחר 21/9/99. שתילים שנקטמו במועד זה התפתחו בטמפרטורות ועוצמות קרינה נמוכות יותר עד שנקטפו.

יבול

באזור 1 ניתן לראות שבשלושת המועדים במהלך הגידול קצב הקטיף בצמחים הקטומים הדביק ועבר את קצב הקטיף בצמחים שגדלו כסינגלים. במועדים הראשון והשלישי נקטף בסה"כ יותר יבול במ"ר בחלקות עם צמחים שגדלו ונקטמו מאשר בחלקות עם צמחים שגודלו כסינגלים.

**איור 1 - יבול מצטבר של טרכליום לייק סופריוור בשלשה מועדי שתילה
גידול סינגלים מול קיטום.**

איכות גבעולי הפריחה- (טבלה 1)

אורך גבעולי הפריחה שצמחו מסינגלים היה דומה או קצר יותר מאורכם של גבעולי פריחה שעלו מצמחים קטומים. אורך הפריחה (נמדד מהקצה העליון של התפרחת ועד למקום יציאת התפרחת התחתונה ע"ג הגבעול) בגבעולים שעלו כסינגלים הייתה ארוכה יותר מאורך הפריחה שנמדדה בגבעולים שעלו מצמחים קטומים. גם משקל גבעולי הפריחה של הסינגלים היה גבוה יותר ממשקלם של הגבעולים מצמחים קטומים. לא נראית השפעה ברורה על ממוצע קוטר הפריחה בין הטיפולים השונים במועדי השתילה השונים.

**טבלה 1- מדדי איכות גבעולי פריחה של טרכליום לייק סופריוור
מקטומים ומסינגלים בשלשה מועדי שתילה**

קיטום	סינגלים	קיטום	סינגלים	קיטום	סינגלים	
2/8/99	2/8/99	30/6/99	30/6/99	11/6/99	11/6/99	
141.59	132.08	142.58	129.34	124.05	125.41	אורך גבעול (ס"מ)
24.08	40.32	38.79	47.44	42.15	44.74	אורך פריחה (ס"מ)
13.14	12.69	13.05	13.31	12.67	12.57	קוטר תפרחת (ס"מ)
35.41	44.40	43.13	45.05	41.08	45.51	משקל 80 סמ' גבעול (גרם)

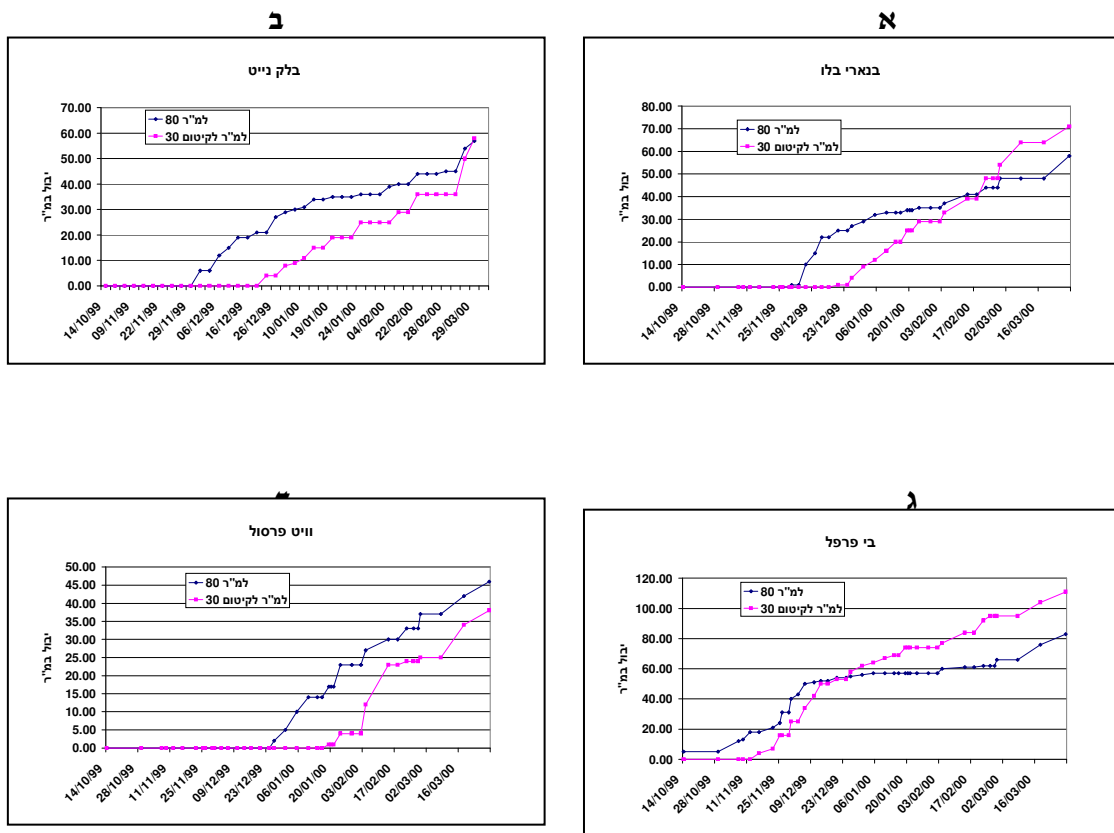
תצפית 1 - השוואת גידול זנים שונים של טרכליום לקיטום ולסינגלים בגוש קטן

מהלך התצפית

ב- 11/7/99 נתקבלו ממשלתת קומבי פלייר בהולנד 4 זני טרכליום, בי פרפל, וויט פרסול, בן ארי בלו ובלק נייט. הזנים נשתלו בחממה בתחנת יאיר בשני עומדים, 80 למ"ר לגידול סינגלים ו- 30 למ"ר לקיטום. הקיטום בוצע בכל הזנים ב- 7/9/99.

תוצאות

איור 2 - א. בנארי בלו ב. בלק נייט ג. בי פרפל ד. וויט פרסול - יבול מצטבר של זני הטרכליום בעומד 80 למ"ר כסינגלים ו- 30 למ"ר עד סוף חודש מרץ

בי פרפל

זן סגול מהיר מאוד החל להקטף בתחילת נובמבר בצמחים שניקטמו וכשבועיים לפני כן בצמחים הסינגלים (איור ג2). ניתן לראות באיור שכבר בסוף דצמבר קצב הקטיפה בצמחים הקטומים היה גבוה יותר ועד סוף מרץ ניקטפו יותר ענפים למ"ר בהשוואה לצמחים שלא ניקטמו.

וויט פרסול

זן לבן דומה מאד ללייק סופריוור החל להיקטף כסינגלים בסוף דצמבר ובקטומים בתחילת ינואר הפער בכמות הגיבעולים שניקטפו נשמר לטובת הסינגלים עד סוף מרץ.

בנארי בלו

זן כחול מקביל לבלו שייך החל להקטף בתחילת דצמבר בצמחים שגדלו כסינגלים, ובתחילת ינואר מצמחים שנקטמו. גם בזן זה קצב הקטיף בצמחים הקטומים עלה והשיג את הקצב בסינגלים כבר באמצע פברואר.

בלק נייט

זן סגול מקביל בתכונותיו ללייק סופריור גם כאן התמונה דומה לשאר הזנים תחילת קטיף מוקדמת בסינגלים בהשוואה לקטומים ומאוחר יותר יבול גבוה יותר בקטומים.

סיכום

כאשר הושוו מהירויות הפריחה של צמחים קטומים ולא קטומים משתילים שווים בגודל הגוש ובגילם ראינו כמובן יתרון לסינגלים דבר שהוא מובן וברור. אולם בהמשך העונה היבולים כמעט בכל הזנים היו גבוהים יותר בצמחים הקטומים.

כאשר הושוו מהירויות הפריחה של צמחים קטומים ולא קטומים, אלא שהפעם הקטומים שנשתלו היו גדולים יותר ובוגרים יותר בגילם הפיזיולוגי מהשתילים שלא נקטמו, לא היה יתרון לסינגלים למעט מקרה של קיטום מאוחר (איור 1). גיל הצמחים וגודל הגוש הנשתל חשובים מאד. במעבר לשתילים קטנים וצעירים צריך להילקח בחשבון הזמן שאנו נדרשים לגידול בחממה. שתיל צעיר דורש משך גידול ארוך יותר משתיל בוגר. הארכת משך הגידול בתקופת הקיץ הנה עניין כלכלי וכדאי להשוות עלויות.

נראה כי בתנאי הגידול בארץ אין יתרון לשיטת גידול סינגלים על פני השיטה הקיימת של קיטום שתילים בוגרים בזנים הכחול והסגול, הן בהיבט של הבכרה והן בהיבט של יבול, יתכן שיש יתרון בזן הלבן, כדאי לבדוק את כלכליות המעבר.